http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2021; Ay: Aralık; Cilt: 13/SONBAHAR, Sayı: 52
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2021; Month: December; Volume: 13/AUTUMN, Issue: 52
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041; WEB: http://www.TURANSAM.com

(41)

Öğr. Gör. Dr. Seçkin ÖZCAN[609], Öğr. Gör. Dr. Ulaş ÇINAR[610]

İŞ GÜVENLİĞİ UZMANI OLMA YOLUNDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ LİSANS BÖLÜMLERİNİN DURUMU

THE STATUS OF OCCUPATIONAL HEALTH and SAFETY UNDERGRADUATE DEPARTMENTS FOR OCCUPATIONAL SAFETY SPECIALIZATION

ÖZ

20.06.2012'de 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile yasal olarak da hayatımıza girmiş olan İş Sağlığı ve Güvenliği kavramı İş Güvenliği Uzmanı, İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personeli adı altında ile yeni ya da evrilmiş meslekler ortaya çıkarmıştır. Bunlardan İş Güvenliği Uzmanı belki de en popüler olanıdır. Bu nedenle son yıllarda pek çok kişi bu mesleği kariyer fırsatı, ek meslek veya alternatif meslek olarak görmektedir. Bu bağlamda sektöre bu mesleğin lisans düzeyinde eğitim almış bireyler yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan 4 yıllık lisans İş Sağlığı ve Güvenliği bölümlerinin durumu detaylıca irdelenmiş ve bu çalışmada sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İş Güvenliği Uzmanı, İş Sağlığı ve Güvenliği Lisans Bölümü.

ABSTRACT

With the concept of "Occupational Health and Safety", which entered into our lives legally with the enactment of the Occupational Health and Safety Law No. 6331 on 20.06.2012; new professions such as "Occupational Safety Specialist", "Occupational Physician" and "Other Health Personnel" have emerged. "Occupational Safety Specialist" is the most popular of these. For this reason, in recent years, many people see this profession as a career opportunity, an additional profession or an alternative profession. In this context, the situation of the 4-year Occupational Health and Safety undergraduate departments, which were established to train individuals who received undergraduate education in this profession, were examined in detail and presented in this study.

Keywords: *Occupational safety specialist, Bachelor degree of Occupational Safety and Health.*

[609] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Elektrik ve Enerji Bölümü, Çanakkale, Türkiye; e-posta: seckinozcan@comu.edu.tr
[610] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Çanakkale; e-posta: ulaş.cinar@comu.edu.tr

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * *TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches*
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2021; Ay: Aralık; Cilt: 13/SONBAHAR, Sayı: 52
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2021; Month: December; Volume: 13/AUTUMN, Issue: 52
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041; WEB: http://www.TURANSAM.com

1. GİRİŞ

Türkiye'de yükseköğretim ön lisans, lisans, lisansüstü (yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik) olmak üzere 3 kademeye ayrılmış durumdadır.

Ön lisans, ortaöğretime dayalı dört yarıyılı kapsayan ve ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan yani lisans öğretiminin ilk kademesini oluşturan bir yükseköğretimdir [1]. Lisans, ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyıllık (dört yıl) programı kapsayan bir yükseköğretimdir [1]. Yüksek Lisans (bilim uzmanlığı, master, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık), bir lisans öğretimine dayalı en az iki yarı yıl süren 12 kredilik eğitim-öğretim ve alanla ilgili araştırmanın sonuçlarını ortaya koyacak bir tez gerektiren yükseköğretimdir [1]. Doktora ise lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisansa dayalı en az dört yarı yıllık programı kapsayan ve orjinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir [1].

2. İçerik

Bir üniversitenin dört yıllık bölümlerinden biri tamamlandığında, "lisans eğitimi" ("undergraduate studies") kısmı tamamlamış olur. Lisans eğitimi tamamlandığında ise "mezun" ("bachelor") diploması alınmaktadır. Yani "Bilim Mezunu" ("Bachelor of Science", kısaca B.S.) diploması alınmaktadır. Bu, o diplomaya sahip bir kişinin o mesleği icra etmeye lisansı olduğu anlamına gelmektedir [2].

Tablo.1 Türkiye'deki Lisans düzeyindeki İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümünün Fakülte bazında dağılımı

Bölümün bulunduğu fakülte/yüksekokul	Bölüm sayısı
Sağlık Bilimleri Fakültelerinde	9 adet (7 devlet + 2 vakıf üniversitesi)
Sağlık Yüksekokulunda	1 adet (Devlet)
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	1 adet (Devlet)
Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi	1 adet (Devlet)
Toplam	**12 adet**

Bu kapsamda İş Güvenliği Uzmanı yetiştirmek için kurulmuş olan 4 yıllık lisans düzeyindeki "İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ" bölümü Tablo.1'den de görüleceği üzere toplamda 12 üniversitede mevcuttur [3]. Buna karşın ön lisans düzeyinde "İş Sağlığı ve Güvenliği" bölümü ise Tablo.2'den de görüleceği üzere 87 üniversitede mevcuttur [4].

Tablo.2 Türkiye'deki Lisans düzeyindeki İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümünün Fakülte bazında dağılımı

Bölümün bulunduğu fakülte/meslek yüksekokulu	Bölüm sayısı
Meslek Yüksekokulu	84 adet (63 devlet + 21 vakıf üniversitesi)
Açık Öğretim Fakültesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi	3 adet (Devlet)
Toplam	**87 adet**

Daha önce söylediğimiz gibi lisans diploması sahibi bir kişinin o mesleği icra etmeye lisanslı olduğu tezinden yola çıkarsak, Tablo.1 ile Tablo.2 çelişmektedir. Bu mesleği icra edecek asıl bireyleri lisans düzeyinden yetiştirmemiz gerekirken, görüldüğü üzere lisans düzeyindeki bölüm sayısı, ön lisans düzeyindeki bölüm sayısına göre oldukça düşüktür.

Benzer şekilde 2021 yılı itibarı ile öğrenci kontenjanları incelendiğinde 2 yıllık eğitim veren İş Sağlığı ve Güvenliği programlarının toplam kontenjanı 13.955 kişi iken, 4 yıllık eğitim veren İş Sağlığı ve Güvenliği bölümlerinin toplam kontenjanı sadece 637 kişidir [5, 6]. Lisans eğitimini almış İş Güvenliği Uzmanı

yetiştirerek mesleğin profesyonelleşmesine katkı sağlamak isteniyorsa bu dengenin Lisans bölümlerine lehine ters dönmesi gerekmektedir.

Tablo.3 Türkiye'deki Lisans ve ön lisans İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümlerinin 2021 yılı kontenjanları

Bölüm/Program	Kontenjan
4 yıllık İSG Bölümü	637 kişi
2 yıllık İSG Programı	13.955 kişi
Toplam	**14.592 kişi**

İş Güvenliği Uzmanı olma şartları ile ilgili olan Tablo.5 incelendiğinde 2 yıllık önlisans mezunlarının da 4 yıllık ön lisans mezunları ile hemen hemen aynı hakka sahip olduğu görülmektedir [7]. Yani kısaca her iki mezun da C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı olma şansı yakalamaktadır.

Tablo.4 İş Güvenliği Uzmanlığı Kursu

Teorik eğitim	180 saat (90 saati uzaktan, 90 saati yüz yüze)
Uygulamalı eğitim (Staj)	40 saat
Toplam Süre	***220 saat***

4 yıllık Lisans okumanın tek avantajı İş Güvenliği Uzmanlığı kursuna katılmadan C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanlığı sınavına girme hakkı elde etmesidir. Ancak bunun için 2 yıl fazla eğitim aldığı da unutulmamalıdır. Bunun yerine ön lisans eğitimi alan bir birey ön lisans mezuniyeti sonrasında sadece 220 saatlik (yaklaşık 27,5 iş günü) İş Güvenliği Uzmanlığı kursunu (bkz. Tablo.4) [7] tamamlayarak C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanlığı sınavına girme hakkı elde etmektedir. Bir tarafta 4 yıl eğitim alan Lisans mezunları, diğer tarafta 2 yıl eğitim alıp 27,5 gün kursa giden ön lisans mezunları aynı kefeye konulmaktadır.

Tablo.5 İş Güvenliği Uzmanı (İGU) olma hakkına sahip alanlar

Teknik Eleman	İş Sağlığı ve Güvenliği Ön lisans Programı Mezunları	İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı
	İş Sağlığı Güvenliği Lisans Bölümü Mezunları	Direkt sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı
	Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü Mezunları	İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı
	Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü Mezunları	İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı
	Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Mezunları	İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı
	TEF mezunu Teknik Öğretmenler	İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı

Mühendislik Bölümü Mezunları	İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı
Mimarlık Bölümü Mezunları	İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olma şartıyla C sınıfı İGU hakkı
İş Sağlığı ve Güvenliği Alanındaki Yüksek Lisans Mezunları	Mimar, Mühendis veya Teknik Eleman olmak ve sınavda başarılı olmak şartıyla B sınıfı İGU hakkı
İş Sağlığı ve Güvenliği Alanındaki Doktora Mezunları	Mimar, Mühendis veya Teknik Eleman olmak kaydıyla direkt A sınıfı İGU hakkı

Tablo.6'da İş Sağlığı ve Güvenliği ön lisans mezunu bir bireyin bölümde aldığı toplam eğitimin stajlar dahil 1640 saat olduğu görülmektedir [8].

Tablo.6 Önlisans düzeyinde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi

Mezuniyet için tamamlanan AKTS kredisi	30 AKTS/dönem X 4 dönem = 120 AKTS
Mezuniyet için alınan derslerin toplam saati	25 saat/hafta X 14 hafta X 4 dönem = 1400 saat
4 dönem sonunda yapılan toplam staj	30 iş günü X 8 saat = 240 saat
Toplam Süre	***1640 saat***

Benzer şekilde Tablo.7'de de İş Sağlığı ve Güvenliği lisans mezunu bir bireyin bölümde aldığı toplam eğitimin stajlar dahil 3280 saat olduğu görülmektedir [9]. Lisans mezunu bir birey ön lisans mezunu bir bireyden 1640 saat fazla eğitim almakta ve ön lisans mezunu bireyin 220 saatlik kursa katılımı ile eşit düzeye geldiği görülmektedir. Bunun lisans İş Sağlığı ve Güvenliği bölümü öğrencileri için oldukça büyük bir haksızlık olduğu söylenebilir.

Tablo.7 Lisans düzeyinde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi

Mezuniyet için tamamlanan AKTS kredisi	30 AKTS/dönem X 8 dönem = 240 AKTS
Mezuniyet için alınan derslerin toplam saati	25 saat/hafta X 14 hafta X 8 dönem = 2800 saat
8 dönem sonunda yapılan toplam staj	30 iş günü X 8 saat X 2 kez= 480 saat
Toplam süre	***3280 saat***

Bu haksızlık öğrenciler tarafından da fark edilmiş olacak ki, Tablo.8'den görüldüğü gibi; oldukça yüksek bir kontenjana sahip olmasına rağmen 2 yıllık ön lisans İSG programlarının doluluk oranları, çok daha az kontenjanı olan 4 yıllık lisans İSG bölümlerinin doluluk oranlarında daha yüksektir [5, 6].

Tablo.8 İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümlerinin Doluluk Oranları

Ön lisans İSG (Ö.Ö./İ.Ö.)	%93
Ön lisans İSG (Açık öğretim)	%100

Lisans (Fakülte/YO)	%90,4
Lisans (Açık öğretim)	%100

Bu noktada 2 yıllık ve 4 yıllık açık öğretim İSG bölümlerinin doluluğunun bir nedeni de disiplinler arası olarak İSG yüksek lisans ve/veya doktora programlarına kaydolmuş ve İş Güvenliği Uzmanı olmaya haiz olmayan bölüm mezunlarının bir şekilde 2 yıllık ve 4 yıllık İSG bölümünü tamamlayarak önce C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı olarak, daha sonra yüksek lisans veya doktora ünvanlarını kullanıp sonrasında hızlıca B Sınıfı veya A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı olma yolunu açmak olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü C Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı olduktan sonra B sınıfı olmak için 3 yıl aktif olarak İş Güvenliği Uzmanlığı yapmak ve belgelemek gerekmektedir. Benzer şekilde A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı olmak için de aktif olarak 4 yıl B Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı olarak çalışmak ve belgelendirmek gerekmektedir. Burada anlatılan bir çeşit eğitim hüllesi gibi de değerlendirilebilir.

Tablo.9 İş Güvenliği Uzmanlarının (İGU) Sertifika Terfi Gereklilikleri

C→B	3 yıl İGU olarak çalışmak ve İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olmak
B→A	4 yıl İGU olarak çalışmak ve İGU kursunu tamamlayarak sınavda başarılı olmak

3. Tartışma ve Sonuç

İş sağlığı ve güvenliği tüm sektörler için her çalışma koşulunda geçerli temel unsurdur [11]. Disiplinler arası olarak değerlendirilen "İş Sağlığı ve Güvenliği" artık en azından "İş Güvenliği" açısından tek bir disiplin gibi inşa edilmelidir. Bu açıdan da öncelikle İSG Yüksek lisans ve doktora derecesine sahip bireylerin yetiştirilmesi ve/veya o derecelere sahip bireylerin Lisans İSG bölümlerine akademisyen olarak atanması sağlanmalıdır. Böylelikle çekirdekten yetişen Lisans İSG bölümü öğrencilerinin yine kendi alanlarında yüksek lisans ve doktora derecesi almaları sağlanarak her türlü İSG bölümü için çekirdekten akademisyen yetiştirilmesi akademi için son derece faydalı olacaktır.

İlave olarak ön lisans düzeyi İSG programlarına karşın Lisans İSG bölümlerinin sahip olduğu dezavantajlı durumlar düzeltilerek, daha çok Lisans bölümü açılması önerilmektedir. Bununla birlikte henüz tanımlanmamış olan İSG doçentlik alanının tanımlanması gerekmektedir. Bu aynı zamanda İş Güvenliğini disiplinler arası bir bilim dalı olmaktan çıkarıp bir bilim dalına dönüştürecektir.

KAYNAKÇA

1. https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html
(Erişim tarihi:27.09.2021)
2. https://evrimagaci.org/universite-ogrencilerinin-yuksek-lisans-master-ve-doktora-ile-ilgili-bilmesi-gerekenler-6978
(Erişim tarihi:27.09.2021)
3. https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=19029
(Erişim tarihi: 29.09.2021)
4. https://yokatlas.yok.gov.tr/onlisans-program.php?b=30008
(Erişim tarihi: 29.09.2021)
5. https://yokatlas.yok.gov.tr/meslek-onlisans.php?b=30008
(Erişim tarihi:02.10.2021)
6. https://yokatlas.yok.gov.tr/meslek-lisans.php?b=19029
(Erişim tarihi:02.10.2021)
7. İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.

8. https://ubys.comu.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/Index?id=7551&culture=tr-TR (Erişim tarihi:02.10.2021)

9. https://ubys.comu.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/Index?id=6838&culture=tr-TR (Erişim tarihi:02.10.2021)

10. Ceylan, H. 2012. "Türkiye'deki İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri," Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges), vol. 2(2), pp. 94-104.

11. Kanbur, S. 2020. "Investigation of the effect of COVID-19 pandemic on employees' psychological symptoms and nutritional habits," Progress In Nutrition, vol. 23(1), pp. e2021107.